

Mi továbbra is előre nyilazunk, nem hátra!

Fesztiválok karanténban

JANKÓ JUDIT

A Bánkító Fesztiváltól kölcsönöztük a címként használt, önbiztatásnak szánt szlogent. Vége a karanténnak, bár nem világos, hogy ideiglenesen vagy egyszer s mindenkorra, és már látszik, hogy az újraindulás összetettebb folyamat lesz, mint a leállás. Érdeemes lesz végiggondolni, mi zajlott az elmúlt nyolc hétben az online térben, mi marad fenn belőle, mi az, ami elmúlik, de mégis termékenyítőleg hatott, és mit fogunk hamarosan kitörölni. Elkezdtek a gondolkodást.

A karantén vége nem köthető dátumhoz, nincs éles cezúra, nem az történik, hogy sípszóra beindul az élet, a teraszok se nyitottak meg azonnal, elő kellett készülniük, árut rendelni, munkatársat visszahívni. Nehéz elhinni, hogy tegnap még veszélyes volt kimenni az utcára, ma pedig bátran találkozhatunk a barátainkkal. Sikeresen legyőztük a járványt, vagy éppen csak szünet van, néhány hónap múlva húzódhatunk vissza a karanténunkba? Mindegy is, most épp abban a hangulatban

vagyunk, hogy elég a monitorból, elég a zoom beszélgetésekből, elég az online jógaórákból és a jópofa ötletekből, a kovászból és kenyérből, hús-vér valóságra van szükségünk, a másik ember közelsége, nem kell, hogy kunsztokat mutasson, csak legyen itt. Másfél méterre. Nem ugyanaz egy festményt monitoron nézni, mint élőben, arról már nem is beszélve, hogy ha egész nap monitort nézel, mert online, home office-ből dolgozol, akkor nem feltétlen ott akarsz szórakozni is.

NESZMÉLYI

RÉKA: A Bánkító Fesztivál 2020-as coverje

ResidentArt Garten, 2019, Lovas

A karantén kihirdetését követő első pár hétben hihetetlen kreatív energiák szabadultak fel, a művészek átértelmezték az online felületeket, mindenki elkezdett alkotni, a műtermek és az alkotói terek bekerültek a lakásokba, a festők festettek, a filmesek karanténfilmeket gyártottak, olyan témákat találtak, melyekhez nem kellett kimozdulni a lakásból. Kreatív szellem lengte be az online teret. Egy idő után, nagyjából mostanra, az inga kilengett a másik oldalra, elérkezett a demotiváltság és a kiégés. Túl sok lett az inger, és komfortosabbá vált befelé figyelni, lecsendesedni, korlátozni a médiafogyasztást. Időközben kérdésessé vált az ingyenes tartalom gyártása is: ha ingyen adom, amit tudok, nem válik-e értéktelenné? Illetve hogyan fognak érte később fizetni? Az elmúlt két-három évben erősödött a gyűjtői érdeklődés a kortárs képzőművészet felé, vajon lesz-e erőforrásuk a jövőben vásárolni? Tönkremennek-e a galériák? Lesznek-e pályázatok, ösztöndíjak, residencyk? Mit okoz a kulturális területen a gazdasági visszaesés?

Pintér Béla híres bonmot-ját – miszerint az egyik kormány pénzt adott, a másik témát – idetálva nem azt vesszük most sorra, mit vitt el a vírus, hanem hogy mit hozott. Először is témát. Az izolációban a közös élményt. Az egész világon mindannyian ugyanazt éltük át ezekben a hetekben, kezdetben az izoláltságot, a veszteségélményt, a félelmet, majd a belső világunk, a közvetlen környezetünk, a családjaink felfedezését. A home office előnyeit és hátrányait, a dühödtté azeizmus felbukkanását, a social media szerepének átértékelését, melynek árnyaltabbá váltak az előnyei és a hátrányai. Amikor nehéz tájékozódni, irányítottan és szűrten kapjuk a hivatalos információkat, felértékelődik a személyesség fontossága. Nagy volt az igény a személyes történetekre, a magánélet és a

közélet határai minden eddiginél jobban elmosódtak. Mekkora felelősségünk van a saját életünk és mekkora a többieké iránt?

Fontos kérdések, új vagy régi témák új megvilágításban, amivel nemcsak a társadalomkutatók, hanem a művészek is – akik persze szintén társadalomkutatók – bőven el lesznek látva a közeljövőben. A karanténban született művek – bármilyen műfajban – kordokumentummá válnak, intézmények és magángyűjtők érdeklődési területei lehetnek, a Néprajzi Múzeum el is kezdte gyűjteni a karanténnal kapcsolatos tárgyakat. A karantén létrehozta a maga fő toposzait, gondoljunk csak a kenyérré mint hosszú hetekig érvényes fő témára. Kenyérsütés, élesztő, kovász – hihetetlen fotógyűjteményt lehetne létrehozni karanténkenyér témában. Az internetes kihívások is a kordokumentumok közé tartoznak, a „Hova mennél, mit csinálnál, hova utaznál?”- vagy a „Miben viszed ki a szemetet?”-képek dokumentumként is fontosak. Most épül be néhány olyan szimbólum a kollektív emlékezetünkbe, mint a maszk, a zoombeszélgetések képernyőfotói, az erkélykoncertek és tapsolások, amiről majd, ha megjelenik egy filmkockán, egy festményen utalásként, kellékként, mindenkinek ez az időszak jut az eszébe.

Ha nincs a karantén, ebben a lapszámban a nyári fesztiválok kultúráközvetítő szerepéről írnék anyagot, mi jelenik meg ezeken, kinek szól, milyen hatást ér el. Nem a Sziget Art Zone-ja érdekelt a DIY kézműves programokkal, a fenntarthatóságot kipipáló installációkkal és a kurrens, de nem releváns témákkal, melyek befelelnek a megafesztivál keretei közé, hanem amivel a Bánkító Fesztivál készült. A 2020-as Bánkító témája a hungaroterápia lett volna, az „Igaz magyar képzőművészettel”, de a „Mi lett volna?”-kérdésre Lőrinczy Lia, a Bánkító civil-, kult- és képzős programkoordinátora azt válaszolta, erről nemcsak azért nem beszél szívesen, mert a fesztivált még csak alig egy hete engedték el, a gyászidőszak javában tart, hanem azért sem, mert valójában elég hamar látszott, hogy le kell majd mondani a fesztivált, tehát leállt az előkészítés is. Minden megállt az első koncepció, az ötletelés és a vágyak

szintjén. Lőrinczy Lia szeretett volna egy intézménykritikát is felvállaló Bánkitó galériát létrehozni, de hangsúlyozza, hogy a kiforrott koncepcióhoz még sok munkát kellett volna beletenni. „Ez a hungaricum, magyar büszkeség téma arról szólt volna, hogy merjünk büszkének lenni arra, ami nekünk fontos a magyarságunkból, mert megszoktuk, hogy mindig csak valami ellenében fogalmazzuk meg magunkat, de néha meg kell élni a büszkeséget is. Ebből a gondolatból forrt ki a hungaroterápia téma.” Jövőre új témát találnak majd, mert a Bánkitó mindig egy – abban az évben aktuális és fontos társadalmi, kulturális helyzetre, problémára, témakörre hívja fel a figyelmet. Jelenleg, még a gyászmunka részeként, #bankitó2021 megjelöléssel fesztiváltörténeteket várnak, személyes fesztiválemlékeket gyűjtenek össze arról, hogy kinek mit jelent a Bánkitó.

Amikor kihirdették a rendkívüli állapotot, számos hivatalos és független intézmény gyorsan, rugalmasan, kreatívan reagált a helyzetre. A Bánkitó csapata – a Zsidó Kultúra 2028, az Auróra és a Szabad Terek összefogással együtt, a Marom ernyőszervezet alatt – online karanténfesztivált szervezett előadásokkal, koncertekkel, jógával, közös beszélgetésekkel. Lőrinczy Lia, az ötletgazda azt meséli, már a karantén előtt is izgatta

körbe lehetett nézni virtuálisan a gyulai várban és az Andrassy-kastélyban is. A Fiatal Fotóművészek Stúdiója az Instagramon megmutatta egy-egy fiatal fotóművész karantén alatt készített képeit, és számtalan interjú jelent meg művészekkel arról, hogy hogyan dolgoznak a járvány alatt, miből merítenek inspirációt. Jellemzően azt mesélték, jót tesz nekik a nyugi, ihletetlen és elmélyülten tudnak alkotni. A Nemzeti Múzeum arra kérte a kultúra területén dolgozókat, mutassák meg az otthoni munkahelyüket, de voltak kihívásnak nevezett lánccjátékok is, amelyeket nem illett megszakítani, mint gyerekkorunkban: „virágaink karantén idején”, „kedvenc képeim karantén idején”, „másold le élő szereplőkkel a híres festményeket” stb. Ezekben nem feltétlen a téma volt a legérdekesebb, hanem a leplezetlenségük, a vizuális információk, melyeket akaratlanul mutattak. A kezdetben furcsa, kukkoló helyzet, ahogy belelátunk mások intim terébe, ahogy a zoomeladásokba, -beszélgetésbe belesétálnak a családtagok, a hetek előrehaladtával természetessé vált.

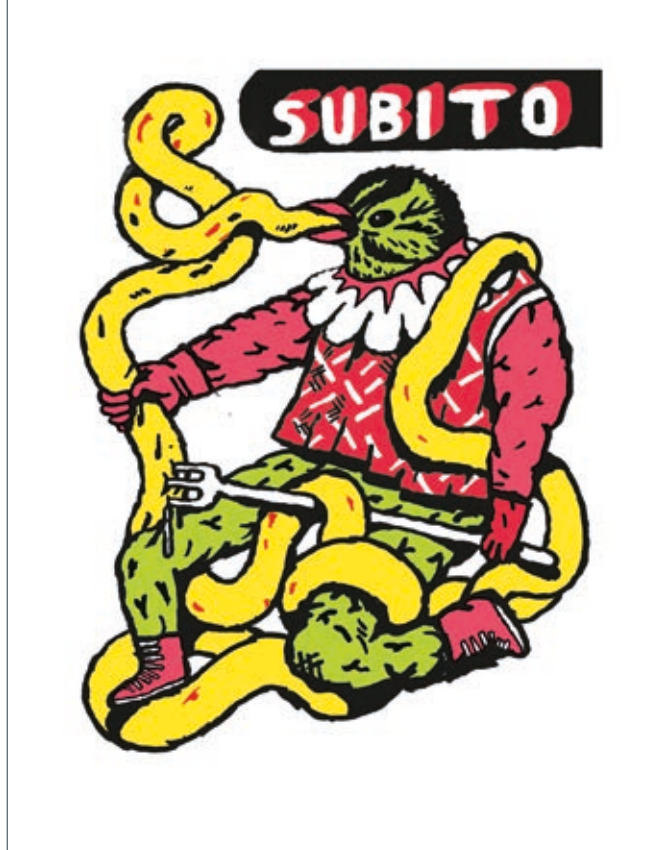
Visszatérve a karanténfesztiválra, Lőrinczy Lia azt mondja, végiggondolták, mi a kultúrában dolgozók felelőssége krízishelyzetben, és arra jutottak, hogy nyugalmat sugároznia, a normalitást fenntartani. Másrészt nagyon is beszélniük kell a helyzetről, és jó, ha ezt a művészeteken keresztül, a művészet segítségével teszik, mert azzal is oldják az emberek és a szituáció feszültségét. Abban is biztosak voltak, hogy nem meglévő formátumokat és projekt típusokat szeretnének átültetni az online térbe, hanem újakat

Bánkitó Fesztivál, 2019

egy online fesztivál terve, az érdekelte, hogyan lehet a valódi találkozásokat, két vagy több ember közt létrejövő interakciókat, hangulatokat, beszélgetéseket átültetni az online térbe. „Az elején azért számítottam figyelemre, mert feltételeztem, hogy drasztikusan lecsökkennek az ingerek, de ez tévedésnek bizonyult. A vírushelyzet ugyanakkor kapukat nyitott” – elevenítette fel a kiindulópontot, és valóban sok olyan helyre betekintést kaptunk, ahová korábban nem vagy másképpen. Számos intézmény és egy csomó független hely online kiállításokat rendezett. A Bánkitó képzőművészeti részének korábbi kurátora, Don Tamás a MODEM-ben indított múzeumpedagógiai foglalkozássorozatát, ahol a műtárgy videóra vett bemutatását interaktív feladatok kísérik. Online tárlatvezetéseket is sokan tartottak a Várfok Galériától a Múcsarnokig, ahol a már online megnyílt Festészeti Szalonon vezették végig a látogatókat. A Nemzeti Múzeum Rotschild Klára kiállítását vette videóra, de

kitalálni. Lőrinczy Lia már az offline fesztiválokon „megszokta”, hogy a képzőművészet és a civil téma a legkevésbé hálás terület, a zenei programokra, a koncertekre, a színházi előadásokra és a workshopokra sokkal többen kíváncsiak, de folyamatosan töpreng azon, miként lehet érdeklődést generálni. Most azt tapasztalta, hogy az online térben nagyobb nézettséget értek el az ilyen típusú programok. A civil témák közül több ezer embert érdekelt a drogpolitikáról szóló beszélgetés, ugyanennyien nézték végig az egzisztencialista pszichológus előadását arról, hogyan lehet mentálisan túlélni karanténban. A programok mind kötődtek a helyzethez, a maszkkészítő workshopot például egy előadás kísérte arról, miként hat a divatra a maszkviselés, milyen előképei vannak. Lőrinczy Lia több mint egy órát beszélgetett Csozó Gabriella fotóművésszel, aktivistával arról, hogy koronavírus idején milyen etikai elveket kell szem előtt tartani, milyen szerepe van a fotódokumentációnak egy krízishelyzetben, miről etikus képet készíteni ilyenkor, és miről nem. Ahogy a kenyérsütés, úgy az online jógaóra is elengedhetetlen kellékké vált a karanténban. Enyhíti a szorongást, ilyen értelemben érthető, hogy minden jógatanár szolgálatba helyezte magát.

Garten 2020 VIP szitamappa, **BORSANDI BALÁZS**, **BARANYAI ANDRÁS**, **SZENTBALÁZSI VÖRÖS CSILLAG KRISZTIÁN** és **STARK ATTILA** szitanyomata, egyenként 70x50 cm A művészek jóvoltából

A Karanténfesztiválon az AdniJóga tartott órát, ők azok, akik egyébként is jótékony alapon tartanak foglalkozásokat krízishelyzetben lévő társadalmi csoportoknak, így dolgoztak már együtt menekültekkel és bántalmazott nőkkel is.

A kortárs galeristák szoktak panaszkodni arról, milyen nehéz az emberekben feloldani a küszöbfélelmet, milyen nagy akadály a kiállításokon a belterjesség. Az online programok előnye, hogy beleshetek olyan terekbe, ahová nem mennék be. Nem kell a többiekkel együtt nézni a kiállítást, nem befolyásol a másik véleménye. Igaz, nincs szociális interakció, közösségi élmény sem. Elérkeztünk

HOLY OLGA installációja a Bánkító Fesztiválon, 2019

ezzel egy fontos kérdéshez, a live-oláshoz. A Maradj Otthon! fesztivál – a VOLT Produkció társadalmi munkában dolgozó stábjának szervezésében – a koncertek és egyéb társasági események nélkül maradt közönségnek kínált ingyenes, közös programokat, arra biztatva a rajongókat, hogy tartsák be a szabályokat, és maradjanak otthon. Ez volt a #maradjotthonchallenge. Május 23-án, több mint két hónappal az indulása után hirdették ki a végét, addig több száz online programot kínáltak, főleg virtuális koncerteket, de voltak beszélgetések, a Várkert Bazár irodalmi programjai is itt kaptak helyet online verzióban, és számos rövidfilm, videó és klip is itt debütált. A Maradj Otthon! fesztivál fő fókusza a zene volt, az online partykhoz kapcsolódó jótékonyági akció keretében a zeneiparban tevékenykedő háttér munkások megsegítésére gyűjtöttek. Képzőművészeti program itt kevés volt, hacsak nem számítjuk, hogy Weiler Péter készítette az esemény grafikáját, illetve idevesszük a Divat Placc kézműves eseményeit és vásárait. Az UP Rendezvénytér keretében szobrász- és festőműtermeket mutattak be a művészek által készített videókban, akik közül többen először csináltak ilyet. Sok művésznek lett az a motivációja a virtuális fesztiválokban belül és kívül is, hogy ha már pénzt nem tudnak keresni, akkor rendbe teszik az online jelenlétüket, és növelik a felületükön a nézettségüket, bővítik az eléréseiket. A fesztiváloknak pedig a közönségük egybentartása volt a fontos, ezért nyitották ki védőernyőként a saját brandjüket a művészek fölött.

Van azonban egy képzőművészeti tematikájú, fesztivál jellegű rendezvény, amelyik úgy tűnik, megúsza a karantént: a Resident Art szervezésében tavaly indult Garten művészeti bázis Lovason, a Balaton északi partján, amely három héten keresztül lehetőséget teremt olyan, főként fiatal képzőművészeknek a bemutatkozásra, akik még nem tartoznak egyetlen galériához sem. Schneller János művészettörténész és Bánki Ákos festőművész végig reménykedett az augusztusi projekt megvalósíthatóságában, nem álltak le a szervezésével, úgy érezték, szükségük van a jövőképre, destruktív és romboló lenne feladni. Összeállították a programot, megírták a költségvetést, kiadták a négylapos *Garten 2020 VIP* szitamappát, melynek bevételét a programokra fordítják. A *Kortárs Találkozások* címmel galériásétákat és műteremlátogatásokat szervező Schneller János és Bánki Ákos a karanténban – azok helyett – podcastokkal jelentkezett. A Garten tehát nem marad el, bár nem tudják minden tervüket megvalósítani. „Növekedni szerettünk volna idén – mondja Schneller –, és elindítani az együttműködést a Veszprém EKF 2023 rendezvényével, de a gazdasági krízis miatt elég nagy a bizonytalanság, és az önkormányzatok is nehezen köteleződnek el. Ugyanakkor a vírushelyzet miatt kevés program lesz a nyáron, és a szokásosnál is többen lesznek szerintem augusztusban a Balaton körül. Lovason lesz a központi kiállításunk, Palóznakon, az önkormányzat galériájában Fehér Lászlónak rendezünk tárlatot, Csopakon Zámbo Attila privát műteremgalériájába pedig Szöllösi Géza *Kitin*-projektjét visszük el. Idén először szervezünk általános iskolás gyerekeknek napközis tábort, ahol sokszorosított technikákat tanulnak majd. Lesz több zenei és performanszprogram, valamint kertmozi, de minden eseményünk kötődik a képzőművészethez, mert alapvetően ez a fókusz.”